

De Alexanderkerk van Rinsumageest (deel 2)

De moeder van Kornelis Steringa was Grietje Durks. Haar vader Durk Meinderts nam in 1811 een achternaam aan die trots op zijn afkomst verraadt: De Vries. Uit de doopboeken van de hervormde gemeente van Rinsumageest en Sijbrandahuis blijkt dat hijzelf en zijn vrouw, hun beider ouders en grootouders allemaal afkomstig zijn uit Rinsumageest. Hun verre voorzaten lieten bijna duizend jaar geleden de kostbare tufstenen uit het Eifelgebied aanrukken om de muren van deze kerk uit op te trekken. Rond 1525 moest een zijmuur wijken voor de uitbreiding, zuilen van rode baksteen kwamen ervoor in de plaats. Ze geven het interieur diepte, een extra dimensie haast. Er is zoveel aangepast en herbouwd dat het gebouw haar eigen balans heeft moeten hervinden, en daar is het wonderwel in geslaagd. De meest eigenaardige toevoeging vormt de crypte, verscholen onder het koor en bereikbaar via een hindernisparcours – een paar treden omhoog en dan een trappetje omlaag.

Het voelt of ik een driedimensionale ets van Escher betreed wanneer ik afdaal. Met een paar stappen verplaats ik me in ruimte en tijd naar wat een romaans kerkje in Spanje of Italië zou kunnen zijn. Een plek waarvoor kenners registers opentrekken vol woorden die gewone stervelingen in hun hele leven niet zullen gebruiken. Graatgewelven, scheibogen en kapiteellijsten. Hoekpalmetten en pilasters, spiraalvoluten die zich ogenschijnlijk gedragen als de helices van het Korinthische kapiteel.

In mijn eigen woorden zie ik sierlijke witgepleisterde booggewelven, gedragen door twee zandkleurige zuilen. Die beide zuilen stellen de kenners voor een raadsel. Uit het gebruikte materiaal valt op te maken dat ze lang geleden vanuit zuidelijke streken naar Friesland zijn vervoerd. Dat geldt ook voor de kapitelen, de kopstukken van de zuilen waarop het metselwerk van de gewelven rust.

Ten noorden van de grote rivieren zijn

dergelijke ornamenten – crypten sowieso – een zeldzaamheid. De zuilen zouden afkomstig zijn uit het nabijgelegen klooster Klaarkamp, maar de vraag is hoe en vooral wanneer. Waar kerken meestal over een crypte heen werden gebouwd, is deze ruimte onder de Alexanderkerk later uitgegraven. Volgens de meest waarschijnlijke theorie is dat gebeurd ten tijde van de bouw van de zuidbeuk. Die grote verbouwing vond echter plaats aan het begin van de zestiende eeuw, terwijl klooster Klaarkamp pas aan het einde van de zestiende eeuw werd afgebroken.

Het altaar in de crypte is afgedekt met een plaat van rode zandsteen. Kleine wijkcruisjes staan erin gekrast, alsof een ooit heidense steen is gekerstend. Van dezelfde steensoort is het deksel van een sarcofaag. Lange tijd zat het ingemetseld in een van de buitenmuren. Gevat in een randschrift dat vertelt over hem en zijn familie, staat er een jongeman op afgebeeld die een soort polsstok in zijn hand houdt. Hij heet Eppo, is de zoon van Thitard en Hacka en kijkt ons vanuit zijn sterfjaar 1341 vriendelijk aan. Alleen al vanwege de kleding die hij draagt en de attributen waarmee hij is afgebeeld leert Eppo ons veel over zijn tijd. Of ook hij familie van me is, kan ik onmogelijk achterhalen. Het deksel van zijn graf, de Epposteent, heeft tegenwoordig een plek in het Fries Museum in Leeuwarden. De stenen sarcofaag die erbij hoorde heeft lang op het kerkhof gelegen en is naar verluidt uiteindelijk gesneuveld bij transport naar de boerderij waar hij als voederbak moest dienen.

Heel even mag ik de zware, smeedijzeren sleutel vasthouden die toegang tot de Alexanderkerk geeft, dezelfde waarmee kerkvoogd Roelof twee eeuwen geleden de deur opende. Heel even heb ik daarmee het gevoel dat ik ook de sleutel tot de geschiedenis van mijn familie, van Friesland in handen heb. Het verhaal van Roelof brengt me op een onverwacht spoor.

Uit de akte die werd opgemaakt bij zijn huwelijk met Grietje kan ik veel meer destilleren dan droge feiten en cijfers. Wat me meteen opvalt is de krachtige, goed leesbare handtekening van de bruidegom. Zijn hoofdletter R lijkt verbluffend veel op die waarmee zijn achter-achterkleinzoon Roelof, mijn grootvader, zijn brieven tekende. Dat des Bruidegoms Vader en Bruids Vaders hun goedkeuring over het huwelijk uitspreken zegt veel over die tijd, moeders hadden in 1811 niets in te brengen. De minderjarige Grietje woonde nog bij haar ouders, hoe Roelof in Rinsumageest was beland is niet duidelijk. De aankondiging van het huwelijk op het Huis der Gemeente, op twee opeenvolgende zondagen, was zonder oppositie geschied, waarna de beide

echtelieden 'met luider stemme hebben verklaard dat zij zich onderling tot egtgenoten namen.'

Maar wat mij het meest opvalt in dit document is dat de vader van bruidegom Roelof, de Kornelis Scheringa naar wie hij zijn oudste zoon vernoemde, schoolmeester was te Eelde. Eelde ligt in Drenthe. In de overlijdensakte van Roelof staat het nog eens expliciet: 'geboren te Eelde in de provincie Drenthe.'

Mijn Friese grootvader, onderwijzer Roelof Rintjema uit Dokkum, stamt af van een schoolmeester uit Drenthe. Welbeschouwd komen alle Friezen uit Drenthe. De eersten die afdaalden naar de kwelders aan de Waddenkust om zich daar te vestigen, kwamen van de hooggelegen Drentse zandgronden. Dat was in de tijd van de vuurstenen vuistbijlen en van de trechtersvormige bekers die hun naam aan de cultuur leenden. En al is hemelsbreed de afstand van Eelde naar Rinsumageest nog geen vijftig kilometer, in alle andere opzichten moet het in het neolithicum een ongekennde verplaatsing zijn geweest. Duizenden jaren na die pioniers maakte Roelof Steringa dezelfde gang, ook in zijn tijd nog een hele omschakeling.

Hij gaf zijn Grietje het jawoord in de kerk waar ook haar ouders en haar grootouders in het huwelijk traden, de kerk waar heel veel lijnen uit mijn Friese voorgeslacht samenkomen. Maar volg ik die lijnen verder terug in de tijd, dan kom dus ik vrij snel in Drenthe terecht. De allerdiepste wortels van mijn bestaan – en van de Friezen – reiken door de Friese klei heen tot diep in het Drentse zand. Wil ik ze blootleggen, dan zou ik naar Eelde kunnen gaan en daarvandaan naar de hoogten waar de Drenten hun hunebedden bouwden, waar zij hun doden begroeven en waar hun rituelen zich voltrokken. Het hangt er maar net van af wanneer ik mijn familiegeschiedenis wil laten beginnen. Diezelfde vraag kan ik ook stellen als het om de geschiedenis van Friesland gaat.